

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (EFAD)

Karamanoğlu Mehmetbey University Journal of Literature Faculty

E-ISSN: 2667 – 4424
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/efad>

Tür: Kitap İncelemesi

Gönderim Tarihi: 13 Eylül 2019

Kabul Tarihi: 21 Kasım 2019

Atıf Künyesi: Sarıyar, C. (2019). “Çağatay Benhür, (2018) Soğuk Savaşta Sıcak Temas: Cevdet Sunay'ın Sovyetler Birliği Ziyareti (12-21 Kasım 1969)”. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 290-291.

ÇAĞATAY BENHÜR, (2018) SOĞUK SAVAŞTA SICAK TEMAS: CEVDET SUNAY'IN SOVYETLER BİRLİĞİ ZİYARETİ

(12-21 Kasım 1969)

(Konya: Palet Yayınları, 192 sayfa, ISBN: 978-605-2338-56-8)

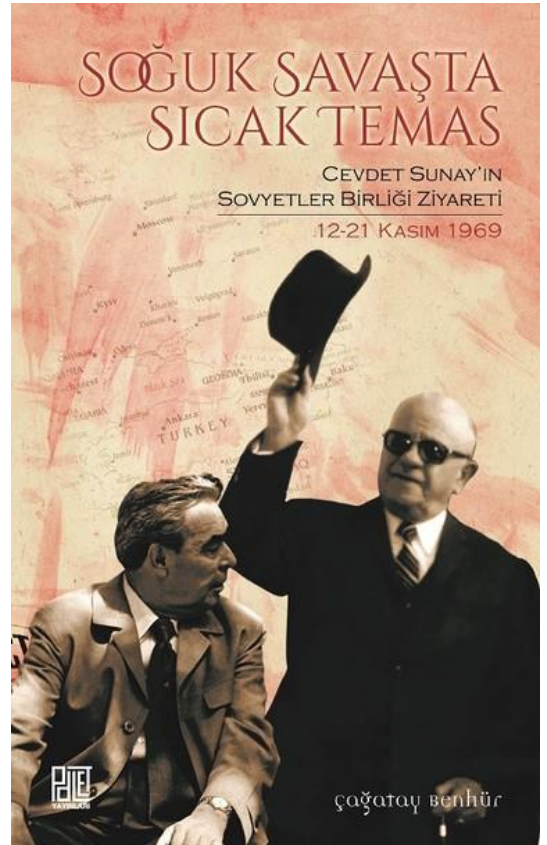
Canan SARIYAR*

Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü öğretim üyelerinden Doç. Dr. Çağatay Benhür'ün 2018 yılı Nisan ayında Palet Yayınlarından çıkan eseri “**Soğuk Savaşta Sıcak Temas: Cevdet Sunay'ın Sovyetler Birliği Ziyareti 12-21 Kasım 1969**” adını taşımaktadır.

Stalin Dönemi Türk- Rus İlişkileri (1924-1953) isimli doktora tezini 2008'de tamamlayan Benhür, Stalin'den sonraki dönemleri de izlemiştir. Tarihçilerin bu konu hakkında çok fazla çalışma yapmadığını düşünerek bahsi geçen konu ile ilgili araştırmalar yapmaya başlamıştır. Yazar, kitabın ön sözünde belirttiği gibi; Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın (bir Rus ülkesini)Sovyetler Birliği'ni ziyaret eden ilk Türk devlet başkanı olması sebebiyle de bu kitabı yazmaya karar vermiştir.

Benhür, bu kitabı meydana getirirken öncelikle Rus gazetelerini tarayarak, konu hakkında geniş kapsamlı bilgilerle ulaşmış ve bu sayede kaynakçasını oldukça zengin tutmuştur. Aynı zamanda Türk Tarih Kurumu, T.C. Cumhurbaşkanlığı Arşivi, Milli Kütüphane, Kiev Venedsky Arşiv ve Kütüphanesi ile Bakü ve Tiflis'ten edindikleri kaynaklardan yararlanmışır.

Kitap 160 sayfalık metinden oluşmaktadır. Kullanılan arşiv belgeleri ve Rus gazetelerinden verilen örnekler eseri zenginleştirmiştir. Dizin ile son bulan eser, toplamda 192 sayfadan oluşmaktadır. Genel olarak incelendiğinde kitabın klasik bir yöntemle yazılmadığı göze çarpmaktadır. Kitapta Cevdet Sunay ve heyetinin Sovyetler Birliği'nde geçirdiği her güne farklı bir bölüm ayrılmıştır. Bu özelliği ile diğer bilimsel kitaplardan farklı bir metot ortaya koymuştur.

* Dr., E-Posta: canan-sryr@hotmail.com. Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-5374-7103>.

“1953-1969 Türk Sovyet İlişkilerine Genel Bakış” olarak isimlendirdiği kitabın 12 sayfalık giriş kısmında yazar, Ruslar ile Türkiye arasında yaşanan gerginlikleri ve yakınlaşmaları özetlemiştir. Daha sonra gezinin başlangıcından sonuna kadar olan kısım tarihleriyle birlikte gün gün değerlendirilmiştir.

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay’ın Sovyetler Birliğini ziyaret etme fikri, Yüksek Sovyet Presidyumu Başkanı Nikolay Podgorniy’in 11 Nisan 1968’de gönderdiği mektupla atılmıştır. Podgorniy’in Sovyetler ile Türkiye arasındaki yakınlığı artırmak adına Sunay’ı davet etmesiyle oluşan temasın ardından bir yıl sonra ziyaret gerçekleşmiştir. 12 Kasım 1969 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ve otuz dört kişilik heyeti, Ankara Esenboğa Havaalanından Moskova’ya doğru Anadolu isimli uçakla yola çıkmıştır. Sunay, yola çıkarken Ankara Esenboğa Havaalanı’nda gazetecilere verdiği röportajda bu gezideki amacının komşuluk ilişkileri için yararlı olacağını, memleketleri ilgilendiren konular ve milletlerarası meseleler üzerinde görüş teatisinde bulunarak Sovyetler Birliğindeki halkları yakından tanımak istediğini belirtmiştir. Türkiye saatiyle 13.00’da (Moskova) Vnukovo Havaalanına inen heyet, resmi törenin ardından büyük bir tezahüratla karşılanmıştır. İki ülkenin basını da bu ziyarete fazlasıyla ilgi göstermiştir.

Moskova’da iki gün kalan Sunay ve heyeti, Kremlin Sarayı’nda resmi görüşmeler yapmışlardır. Bu görüşmelerde karşılıklı ilişkiler ve çeşitli dünya sorunları ele alınmıştır. Ortadoğu, silahsızlanma, Avrupa Konferansı akdi, Avrupa güvenliği, Vietnam ve Kıbrıs Meselesi görüşülen konular arasında yer almıştır. Her iki tarafta iyi niyetli çözüm arayışında mutabık kalmışlardır.

Moskova’da eşlerini bırakarak sırasıyla Leningrad, Kiev, Tiflis ve Bakü’ye giden Sunay ve Dışişleri Bakanı, 19 Kasım 1969’da tekrar Moskova’ya dönmüştür. Gittiği her yerde sevgi gösterileri ile karşılaşan Türk Heyeti, resmi ziyaretlerin yanı sıra şehirde bulunan müzeleri gezmiş, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılmıştır. 21 Kasım 1969’da gezisini tamamlayan heyet, Moskova’dan 11.00’da kalkan Anadolu isimli uçakla Ankara’ya ulaşmıştır. Ankara’ya indiğinde gezi hakkındaki değerlendirmelerini paylaşan Sunay, gezinin amaçladığı doğrultuda geçtiğinden duyduğu memnuniyetten bahsetmiş ve bu ziyaretin ileride iki ülke arasındaki ilişkileri olumlu yönden etkileyeceğini dile getirmiştir.

Kitapta, gezinin arkasından devam eden gelişmeler de yer almıştır. Cevdet Sunay’ın Ankara’ya dönüşünden Kasım ayının sonuna kadar Sovyetler Birliği’ne yapılan ziyaret ile ilgili basında çıkan haberler değerlendirilmiştir. Fakat yazar, burada Türk basınına yansıyan haberleri incelemiş, Sovyet basınının gezi sonrası yorumlarına yer vermemiştir.

Kitabın sonuç kısmında, gezi ve basına yansıyan haberlerle ilgili önemli tespitler yapılmıştır. Yazara göre, yapılan bu ziyaret sıradan bir gezi olmayıp, soğuk savaşta farklı kutuplardaki iki ülkenin dünya meselelerine ortak bir bakış açısı geliştirmeye yönelik olması açısından dikkat çekicidir. Ancak bunu yaparken Türkiye’nin temkinli olması da gözlerden kaçmamıştır. Ayrıca iki tarafın yetkililerinin yaptıkları toplantılarda ve protokollerde birbirlerine son derece saygılı davranması, ölçülü bir üslup kullanması, gelecekteki ilişkilerin olumlu sonuçlar çıkaracağı beklentisini yaratmıştır. Kiev, Tiflis ve Bakü’de gerçekleştirilen ziyaretler de bölge halkının Türk milletine karşı gösterdiği sevgi dolu yaklaşımları gözler önüne sermiştir. Cevdet Sunay, Bakü’de yaptığı konuşmaları özellikle Türk basınının yazmasını istemiş ve Türkiye-Azerbaycan kardeşliğinin altının çizilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Kitabın yedi sayfa süren sonuç kısmının ardından kaynakçaya yer verilmiştir. Daha önce bahsettiğimiz gibi kaynak bakımından son derece zengin olan kitapta arşiv belgeleri, tetkik eserler ve internet kaynaklarının dışında 22 Türkçe, 8 Rusça ve 3 tane de Azeri Türkçesi ile basılan gazeteler taranmıştır. Ekler kısmını da bu gazetelerden verdiği örneklerle süsleyen yazar, büyük bir titizlikle hazırlanan dizin ile eserine son vermiştir.

Uzun birikimleri neticesinde bu kitabı kaleme alan Benhür, özellikle (Sovyet / Rus – Türk) İlişkileri üzerine çalışma yapan ve yapmak isteyenlere önemli katkılar sağlamıştır. Konuya ve Rusça’ya olan hâkimiyeti kurduğu cümlelerde kendini açıkça göstermiştir. Tarih üzerine yapılan çalışmalar ile kıyaslandığında bilimselliği adeta günlük havasında aktararak kitabın akıcı olmasını sağlamıştır.